

DERLEME KANUNU ÜZERİNE

Üstün YILDIRIM

Bu yazımda memleketimizde 21 Haziran 1934 yılında kabul edilen, 2 Temmuz 1934 tarihinde yayınlanarak uygulamasına geçilen, bugüne kadar da (aradan 35 yıl geçmiş olmasına karşın) hiçbir değişikliğe uğramayan 2527 sayılı «Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu»ndan söz etmek istiyorum.

Fransız Derleme Kanunu'nun bir çevirisi niteliğinde olduğu söylenen Derleme Kanunumuz, kanımca, günümüz ihtiyacını karşılayacak yeterlikte değildir. Derleme Kanunu'na göre ülkemizde basılan kitap, gazete v.s. den beş tanesi derlenmektedir. Kütüphaneler Komitesi raporunda ise, bu sayının yediye çıkarılması önerilmektedir. Bu öneri yerinde olmakla birlikte, önerilen sayı yine de azdır. Komşu ülkeler örnek alınacak olursa görüldür ki, derleme sayısı oralarda çok daha fazladır. Ancak benim sözünü etmek istediğim asıl konu bu değildir. Derleme sayısının artırılması gerektiğine inandığım için değinmeden geçemedim.

İleride Bölge Halk Kütüphanelerinin kurulması istenmektedir. Bu konu ile ilgili görüşler Kütüphaneler Komitesi Raporunda yer almıştır. Ancak aradan yıllar geçtiği halde düşüncelerin hâlâ gerçekleşmemiş olması, konu üzerinde hâlâ düşünülmekte olduğunu (!) göstermektedir. Bu nedenle ben de «İleride» sözcüğünü belki bundan sonra gerçekleştirir dü-

şüncesiyle kullandım. Yıllar geçtikçe korurum bu sözcük her cümlemin başında yer alacaktır.

Demem odur ki Bölge Halk Kütüphanelerinin kuruluşunu beklemeden Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu tazarısının yeniden gözden geçirilip bir an önce çıkarılması yerinde olur. Yeniden gözden geçirilmesi diyorum, çünkü derleme konusunda yapılacak işler vardır. Bu işlerden birincisi, az önce değindiğim derleme sayısının artırılmasıdır. İkincisi ve bence en önemlisi de, kanuna eklenecek bir madde ile her ilin en büyük kütüphanesine o il'de basılan kitap, dergi, gazete, vb. nin derleme hakkının verilmesidir. Yani, kısaca söylemek gerekirse, bir ilin en büyük kütüphanesi ilinde çıkan her yayından bir tanesine parasız sahip olmalıdır. Böylece bir ilin yayınları beş (ya da yedi) kütüphanede yer aldığı gibi o ilin kütüphanesinde de yer alması olacaktır ki bu da o kütüphanenin en tabii hakkıdır. Çünkü ili ile ilgili kütüphane gerecini toplamış, araştırmacılarına kolaylık sağlamış olacaktır.

Kütüphaneler Komitesi Raporunda Türkiye'de kazı yapan bilim adamlarından, yurt dışında, kazı ile ilgili kitap yayınlamaları halinde 12 nüshanın derlenmesi önerilmektedir. Bu 12 nüshadan bir tanesinin de kazının yapıldığı Bölge Müze Kütüphanesine verilmesi isteniyor. Ka-

zı ile ilgili eserler için düşünölen bu durum her ilde yayınlanan eserler için de düşünölmeildir. Söz gelişi, Van'ı alalım ele. Van İl Halk Kütüphanesi Van'da çıkmakta olan gazeteleri derleme hakkına sahip olmalı ve böylece koleksiyonunu ze ginleştirmelidir. Her kütüphane bu şekilde ilinde çıkmakta olan eserleri derlerse, hem koleksiyonu gelişmiş, zenginleşmiş, hem de ili ile çevresi ile ilgili değerli bir koleksiyon yaratmış olacaktır.

Derlemeden yararlanan kentlerde ise ikinci derleme nüshası kentin bir başka kütüphanesine verilebilir. Örneğin Ankara'da Milli Kütüphane derlemelerden yararlanan bir kütüphanedir. Bu nedenle Ankara'da çıkan eserlerden edinebilmektedir. Kanuna önerdiğim şekilde konacak madde ile derlenecek ikinci nüsha ise, Ankara İl Halk Kütüphanesine verilmelidir. Böylece Milli Kütüphane Türkiye çapında bir derlemeye giderken, İl Halk Kütüphanesi de Ankara çapında bir derlemeye gitmiş olacaktır.

Ancak bu duruma bir başka çözüm yolu daha vardır. Bir kentin her hangi

bir kütüphanesi derlemeden yararlanıyor sa o kentte yayınlanan eserlerin (bir kez derlenmiş olacağından) derlemesi de sap-tanacak bir başka il kütüphanesine verilebilir. Kanımca bu daha doğru ve yararlı olur.

Buraya kadar açıklamaya çalıştığım önerinin bir çok yararları olacaktır. Yeni kanun tasarısı gerçekleşirse derleme sayısı 7 ye çıkacaktır. Bu öneri ile bu sayı 8 olacaktır. Öneri derleme sayısının artmasını, bir kütüphanenin daha derlemeden yararlanmasını sağlamış olacaktır. İkinci bir yararı ise kütüphanenin bulunduğu ilde çıkan yayınları kapsayan tarihsel bir koleksiyona sahip olmasıdır. İlin yayın hayatını göstermesi bakımından da ayrı bir önem taşımaktadır.

Böyle bir koleksiyona sahip olmak, Milli Kütüphane, İstanbul Devlet Kütüphanesi, İzmir Atatürk, Erzurum, Diyarbakır, Konya ve Samsun Bölge Kütüphaneleri kadar eserin yayınlandığı il kütüphanesinin de en tabii hakkıdır kanısındayım.